

Yttrande
2003-02-20

Dnr
0301-0054-RÄF-94

Finansdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Promemorian Starkare ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att minska sjukfrånvaron (Ds 2002:63)

Ökat ansvar måste följas av ökat inflytande för att ge effekt

I det remitterade förslaget konstateras att arbetsgivarna inte ensamma bär skuld för den ökande sjukfrånvaron men att arbetsplatsen är central för att minska de långa sjukskrivningarna. Genom att öka arbetsgivarens kostnader för sjukskrivningar skall målet färre och framför allt kortare sjukskrivningsperioder uppnås. Detta bygger på föreställningen att arbetsgivaren genom att drabbas av ökade kostnader för att anställda är sjukskrivna kan förhindra sjukdomar och förändra sjukskrivningsmönster.

Arbetsgivarverket instämmer i att arbetsplatsen är en av de arenor från vilka arbete med hälsofrågor kan ske. Arbetsgivaren kan påverka det som sker på arbetsplatsen men har små möjligheter att påverka hur livet utanför arbetsplatsen ser ut för de anställda. Inte heller kan arbetsgivaren påverka hur sjukskrivning sker. Ett stort antal sjukdomsfall har inget samband med arbetsplatsen och är inte möjliga för arbetsgivaren att påverka.

Arbetsgivarverket anser att en förutsättning för att arbetsgivaren skall åläggas ett ekonomiskt ansvar för de anställdas sjukskrivning är att arbetsgivaren också har en reell möjlighet att påverka sjukskrivningen. Det presenterade förslaget ger arbetsgivaren ansvar för kostnaderna men ingen möjlighet att påverka det beslut som åsamkar arbetsgivaren dessa kostnader.

Arbetsgivarverket anser att en förutsättning för att förslaget ska få effekt är ett väsentligt förändrat arbetssätt hos försäkringskassorna med betydligt förbättrad uppföljning av sjukfall och arbetsförmågebedömningar än idag. Det krävs också att arbetsgivaren ges en reell möjlighet att delta i den beslutsprocess som leder fram till sjukskrivning. Detta innebär bl.a. att arbetsgivaren måste ha rätt att få ta del av orsaken till sjukfrånvaron.

Omfördelning av kostnader är inte rätt åtgärd för att minska sjukfrånvaron

Enbart omfördelning av kostnader från sjukförsäkringen till arbetsgivarna innebär inte att sjukskrivningarna kommer att minska eller att människor blir friskare och mår bättre. För att uppnå det målet behövs insatser på många områden inte minst från försäkringskassorna och läkarna. En del förslag till förändringar presenteras i fyra promemorior från Socialdepartementet, som för närvarande är ute på remiss. Dessa promemorior ger en riktigare problembeskrivning och föreslår därmed åtgärder som kan ge effekter.

De enligt Arbetsgivarverket mycket viktiga frågorna om rehabiliteringsansvar och kostnader för rehabilitering berörs inte alls i varken arbetsgruppens eller Socialdepartementets förslag.

Fokus behöver riktas mot människors hela livssituation, där arbetslivet endast utgör en del. Insatser måste också göras för att förändra människors kunskaper, attityder och värderingar i samband med hälsa/ohälsa och sjukskrivning.

Individens ansvar måste betonas mer

Arbetsgivarverket anser att ekonomiska drivkrafter är betydelsefulla även för individen. Individens roll och påverkansmöjligheter nämns inte. Vilka är individens drivkrafter? Individen nämns inte på annat sätt än att reglerna om sjukpenning och sjuklön behålls oförändrade och att den försäkrade inte alls berörs av det förändrade betalningsansvaret. Att individen har ett eget ansvar och ges möjlighet att påverka sin situation är, enligt Arbetsgivarverkets mening, helt avgörande för om rehabiliteringen skall lyckas.

Arbetsgivarens kostnadsansvar måste tidsbegränsas

Arbetsgivarens medfinansieringsansvar bör enligt förslaget gälla under minst ett och ett halvt år. I avvaktan på en utredning avseende en större reform som skall gälla hela arbetsmarknaden föreslås emellertid inte någon sluttid för offentliga arbetsgivares ansvar. De offentliga arbetsgivarna åläggs ett kostnadsansvar för den anställdas sjukskrivning som inte är begränsat i tid och som arbetsgivaren inte har möjlighet att påverka. En sådan ordning är enligt Arbetsgivarverket i grunden oacceptabel.

Positivt med deltidssjukskrivning

Arbetsgruppen för ett resonemang om att medfinansieringsansvaret kan minskas vid deltidssjukskrivning. Arbetsgivarverket delar uppfattningen att det kan vara positivt med deltidssjukskrivning men vill påpeka att det är läkaren och försäkringskassan, inte arbetsgivaren, som avgör om en sjukskrivning skall vara på heltid eller deltid. Arbetsgivarverket vill poängtera att arbetsgivarens delaktighet i processen blir om möjligt ännu viktigare vid deltidssjukskrivning då arbetstagaren skall arbeta deltid. Arbetsgivarverket betvivlar dock att deltidssjukskrivning är möjlig i så hög utsträckning som förslagen antyder. Många sjukdomar kräver heltidssjukskrivning. Möjligheten till deltidssjukskrivning finns redan idag men utnyttjas i liten utsträckning. Arbetsgivarverket vill framhålla vikten av att deltidssjukskrivning inte får bli ett sätt att kompen-

sera anställda som egentligen inte har för avsikt att återgå till heltidsarbete och därmed ge dessa en betald arbetstidsförkortning.

Samma regler över hela arbetsmarknaden

Arbetsgivarverket anser att samma regler skall gälla över hela arbetsmarknaden. Olika regler för olika sektorer innebär en risk för minskad rörlighet och riskerar att skapa hinder för framtida rekrytering. Olika regler kan också utgöra ett incitament för att överföra verksamhet till annan huvudman.

De små myndigheterna kan behöva kompenseras

I promemorian nämns, att regeringen överväger om det i en medfinansieringsmodell för hela arbetsmarknaden bör ingå ett generellt högkostnadsskydd för företag med 50 – 100 anställda. Arbetsgivarverket vill framhålla att det i staten finns ett antal små myndigheter. Det finns i den statliga sektorn 97 myndigheter med upp till 100 anställda, varav 67 myndigheter har upp till 50 anställda. Myndigheter med få anställda löper stor risk att drabbas av höga kostnader på samma sätt som små företag. Ett framtida högkostnadsskydd måste gälla även för små myndigheter.

Ökad börda för arbetsgivare med många kvinnor och äldre anställda

Arbetsgivarverket konstaterar att förslaget innebär att en arbetsgivare som av olika skäl redan idag har stor arbetsbelastning och många sjukskrivna drabbas av stora kostnader. Bland de sjukskrivna är kvinnor och äldre överrepresenterade. Det är de arbetsgivare som har verksamhet som sysselsätter många kvinnor och äldre som drabbas av höga kostnader. Även arbetsuppgifternas karaktär kan leda till ökad sjukskrivning. Det gäller bl.a. äldre anställda med skiftarbete. Små organisationer med få anställda löper, även med få sjukskrivna, stor risk att drabbas av höga kostnader. Långsiktigt kan det inte uteslutas att förslaget kan medföra ökade löneskillnader mellan såväl kvinnor och män som yngre och äldre.

Ökad administration

Förslaget innebär en avsevärt ökad administration hos såväl försäkringskassorna som Riksförsäkringsverket och de offentliga arbetsgivarna. Trots att en stor del av promemorian behandlar administrativa och tekniska problem, som förslaget ger upphov till, saknas svaren på många frågor. Arbetsgivarverket anser att det vore bättre att de resurser som avsätts för ökad administration i stället används till rehabilitering av de sjukskrivna och till uppföljning av pågående sjukfall.

Slutsatser

Arbetsgivare har redan idag starka ekonomiska incitament för att förebygga sjukfrånvaro. Arbetsgivarverket anser att det produktionsbortfall som uppstår vid sjukfrånvaro tillsammans med nu gällande sjuklöneperiod om 14 dagar och de kostnader som arbetsgivaren har för sjuklön enligt avtal, liksom de kostnader som vikariehantering för med sig, är tillräckligt starka ekonomiska incitament för att ta ansvar för arbetsmiljön.

Arbetsgivarverket har visserligen erfarit att det inte längre är aktuellt att genomföra förslaget om ekonomiska drivkrafter enbart för den offentliga sektorn men vill ändå framföra följande. Förslagets utformning med växling av sjukpenningkostnader mot minskade arbetsgivaravgifter innebär initialt att arbetsgivarna på den statliga sektorn som kollektiv kommer att få minskade kostnader. Detta är ett resultat av den lägre sjukfrånvaron i staten jämfört med i den kommunala och landstingskommunala sektorn. Arbetsgivarverket avvisar trots detta förslaget. En absolut förutsättning för medfinansiering är, enligt Arbetsgivarverkets uppfattning, att arbetsgivaren har en reell möjlighet att vara delaktig i processen och kunna påverka sjukskrivningskostnaderna.

Om ett beslut om medfinansiering ändå fattas, bör de hos myndigheterna frigjorda medlen få disponeras på lång sikt, inte bara under budgetåret 2003. De frigjorda resurserna kan i så fall användas för ett hållfast och långsiktigt rehabiliteringsarbete hos de statliga myndigheterna.

Beslut i detta ärende har fattats av Arbetsgivarverkets styrelse vid sammanträde den 20 februari 2003. I den slutgiltiga handläggningen deltog också socialförsäkringsexpert Karin Lien, föredragande.

Birgitta Isaksson Pérez
Generaldirektör

Karin Lien
Föredragande